

Pleisterplaatsreservaten voor Kraanvogels: een verloren zaak?

Willem Vergoossen

Dank zij de slagvaardigheid en de bereidwillige medewerking van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, kwam op deze plek, na een jarenlange strijd tegen de ambtelijke molens, in negentienzoveel de laatste Kraanvogel aan de grond.

Opschrift bij een ergens in Nederland nog te plaatsen zuurbestendig kunstwerk, voorstellende de laatste pleisterende Kraanvogel.

Er zullen vermoedelijk maar weinig vogelaars rondlopen, die niet bekend zijn met het feit dat elk jaar groepen Kraanvogels op weg van en naar hun broed- en overwinteringsgebieden over het oosten van ons land trekken. In het voorjaar enkele honderden of duizenden, in het najaar, bij gunstige omstandigheden, tot wel 25.000 exemplaren.

Een deel van deze doortrekkers, pakweg een kleine 10%, komt voor enkele uren en soms wel enkele dagen aan de grond op plaatsen die wij betitelen als 'traditionele pleisterplaatsen'. Traditioneel, omdat deze gebieden als zodanig al vele tientallen jaren, zoniet eeuwen, door de Kraanvogels worden gebruikt om de trek te onderbreken, te rusten en te foerageren. Deze pleisterplaatsen zijn geen overbodige luxe. Kraanvogels trekken namelijk van het noorden van de voormalige DDR naar de overwinteringsgebieden in Spanje en vice versa. Dat doen ze actief; ze maken nauwelijks gebruik van thermiek, zoals ooievaars en stootvogels, maar leggen de hele afstand op pure spierkracht af. Het valt te begrijpen dat de dieren en met name de jonge exemplaren, dan wel eens willen landen op een rustige plek om de vetreserves aan te vullen en bij te komen van de vermoeienissen. Daar gaat het echter mis...

Geschiedte pleisterplaatsen bevinden zich nog maar op enkele plekken in Nederland. Vele zijn er in de afgelopen decennia reeds verdwenen en de resterende worden sterk bedreigd. Door een gewijzigd agrarisch grondgebruik, door ontginning, door verdroging, door infrastructuur, door verstoring en noem maar op. Een en ander heeft tot gevolg dat vele Kraanvogels niet of nauwelijks

meer plaatsen vinden om te pleisteren. Migratie naar broed- en overwinteringsgebieden wordt op deze manier een hachelijke onderneming, te meer daar de pleisterplaatsen ook in de andere landen op de trekroute in toenemende mate verdwijnen of zijn verdwenen. Nederland zou aldus actief een steentje bij kunnen dragen aan de bescherming van deze imposante vogel door op

De resterende geschikte pleisterplaatsen voor Kraanvogels in ons land worden sterk bedreigd.

Foto: Hans Laschwitz.

zijn minst de weinige overgebleven pleisterplaatsen een goede bescherming te geven. Helaas... juist op dit punt toont Nederland zijn ware hoegenaamd vogelminnend gezicht. In het midden van de jaren vijftig was de achteruitgang van het aantal pleisterplaatsen in ons land al alarmerend. Voor Braaksma (1957) vormde dit een reden om een uitvoerige publikatie te doen verschijnen met als hoofdinhoud: er bestaan nog 10-20 vaste pleisterplaatsen en wij dienen te komen tot een weloverwogen voorstel van pleisterplaats-reservaten. De noodklok was eenmaal geluid en ze bleef vervolgens nog 25 jaar zonder enig resultaat doorbeieren. Medio 1982 schreef ik, naar aanleiding van eigen onderzoek, waaruit bleek dat het aantal pleisterplaatsen in ons land was afgenomen tot een laatste vijftal, een artikel in dit tijdschrift onder de titel 'Pleisterplaats-reservaten voor Kraanvogels een urgente zaak'. De problematiek werd opnieuw onder de aandacht van de overheden gebracht en niets stond een daadwerkelijke aanpak nog langer in de weg... Helaas, de noodklok moest nog enkele jaren blijven beieren, totdat Nederland het fenomeen 'Soortbeschermingsplan' uit de hoge hoed toverde. In oktober 1986 kwamen uiteindelijk vertegenwoordigers van het ministerie van Landbouw en Visserij, Staatsbosbeheer, de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels en de beide landelijke coördinatoren van de kraanvogeltrek in concilie bijeen met als doelstelling het opstellen van een Soortbeschermingsplan Kraanvogel. Enthousiast togen wij aan het werk en eind 1987 maakte de conceptversie van dit rapport zijn laatste ronde onder de commissieleden. Nog even door de ambtelijke molen en in de loop van 1988 zou het verschijnen, voorzien van foto's, tabellen, kaartjes, achtergrondteksten en vooral veel concrete beschermingsvoorstellen. 1988 ging evenwel voorbij zonder de verwachte publikatie; de ambtelijke molens draaiden nog op volle toeren. Dan maar

1989? Niets! 1990? Niets! 1991? Niets! Inmiddels is het 1992, 35 jaren na het verschijnen van Braaksma's artikel, tien jaar na mijn eigen bijdrage, bijna vijf jaar na het indienen van de laatste conceptversie van het Soortbeschermingsplan Kraanvogel en wat heeft de Nederlandse regering gepresteerd? Juist, niets! Tussentijds gaat de aftakeling van de laatste kraanvogelpleisterplaatsen in gestaag tempo door. Zelfs in het laatste bolwerk, het Brabants-Limburgse Peelgebied, alwaar Staatsbosbeheer tegen de verdrukking in de nodige moeite doet om nog enkele pleisterplaatsen te behouden, gaat het mis. Verdroging en de moderne agrarische bedrijfsvoering eisen in toenemende mate hun tol. Illustratief is het gegeven dat de Stichting Werkgroep Behoud de Peel hier in de afgelopen jaren inmiddels al meer dan 1000 (duizend!) Hinderwetzaaken moest aanspannen tegen boeren. Hoe lang is dat vol te houden? En dat nota bene in een rondom een nationaal park...

Wordt 1992 nu het jaar van de waarheid? Komt de ambtelijke molen eindelijk knarsend tot stilstand en het soortbeschermingsplan boven water? Ik hoop het van harte, maar heb daar op dit moment mijn twijfels over. Bovendien, mocht het soortbeschermingsplan daadwerkelijk verschijnen, dan is het op de dag van publikatie al rijp voor de prullenbak. De gegevens zijn immers inmiddels al zwaar achterhaald...

Om nu tot de kern van mijn verhaal te komen. Wellicht kunnen wij ons er beter bij neerleggen dat het met die bescherming van de laatste kraanvogelpleisterplaatsen toch niets wordt. Gisteren niet, vandaag niet, morgen niet. Ik stel daarom voor om alvast een fonds op te richten waaruit een bekende kunstenaar kan worden bekostigd die vervolgens een prachtig kunstwerk vervaardigt ter plaatsing ergens in Nederland. Het bijbehorende opschrift staat reeds in de inleiding vermeld.

■ W.G. Vergoossen, Hulststraat 20, 6101 MG Echt.

LITTERATUUR:

Braaksma, S. (1957): Pleisterplaatsen van Kraanvogels, *Grus grus* L., in Nederland. *Ardea* 45 (3/4): 143-167.
Vergoossen, W.G. (1982): Pleisterplaats-reservaten voor Kraanvogels een urgente zaak. *Het Vogeljaar* 30 (6): 327-328.

Internationaal symposium Witte & Zwarte Ooievaar

Van 20-23 maart 1992 is in het Biologische Station Minden-Lübbecke een internationaal symposium georganiseerd over de Witte en de Zwarte Ooievaar. Internationaal bekende ornithologen namen hier aan deel. Het symposium werd georganiseerd door: Aktionskomitee 'Rettet die Weiszstörche im Kreis Minden-Lübbecke' e.V., Arbeitsgemeinschaft der 'Weiszstorch-Betreuer Nordwestdeutschlands' en de Nordrhein-Westfalen-Stiftung Naturschutz, Heimat- und Kultpflege. Er werd tevens een excursie georganiseerd.

■ Nadere informatie: Aktionskomitee 'Rettet die Weiszstörche im Kreis Minden-Lübbecke' e.V., Kreishaus, Postfach 2580, D-4950 Minden, Duitsland.

Het Vogeljaar 40 (1992) 2

Oudemans-erepenning voor Plan Ooievaar en A. Stork

Het bestuur van 'Natuurmonumenten' reikte dit jaar op de jaarvergadering op 21 maart te Utrecht te Oudemansmedaille uit aan de ontwerpers van Plan Ooievaar (D. de Bruin, D. Hamhuis, L. van Nieuwenhuijze, W. Overmars, D. Simons en F. Vera) en aan de heer A. Stork, de voorzitter van de Vechtplassencommissie. Met de uitreiking van de Oudemans-erepenning drukt 'Natuurmonumenten' haar waardering uit voor personen die zich voor het natuurbehoud bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt. De penning werd in 1970 ingesteld door bestuurslid Th. C. Oudemans. De uitreiking vindt minimaal één keer in de drie jaar plaats. Tot nu toe ontvingen negentien personen de erepenning.